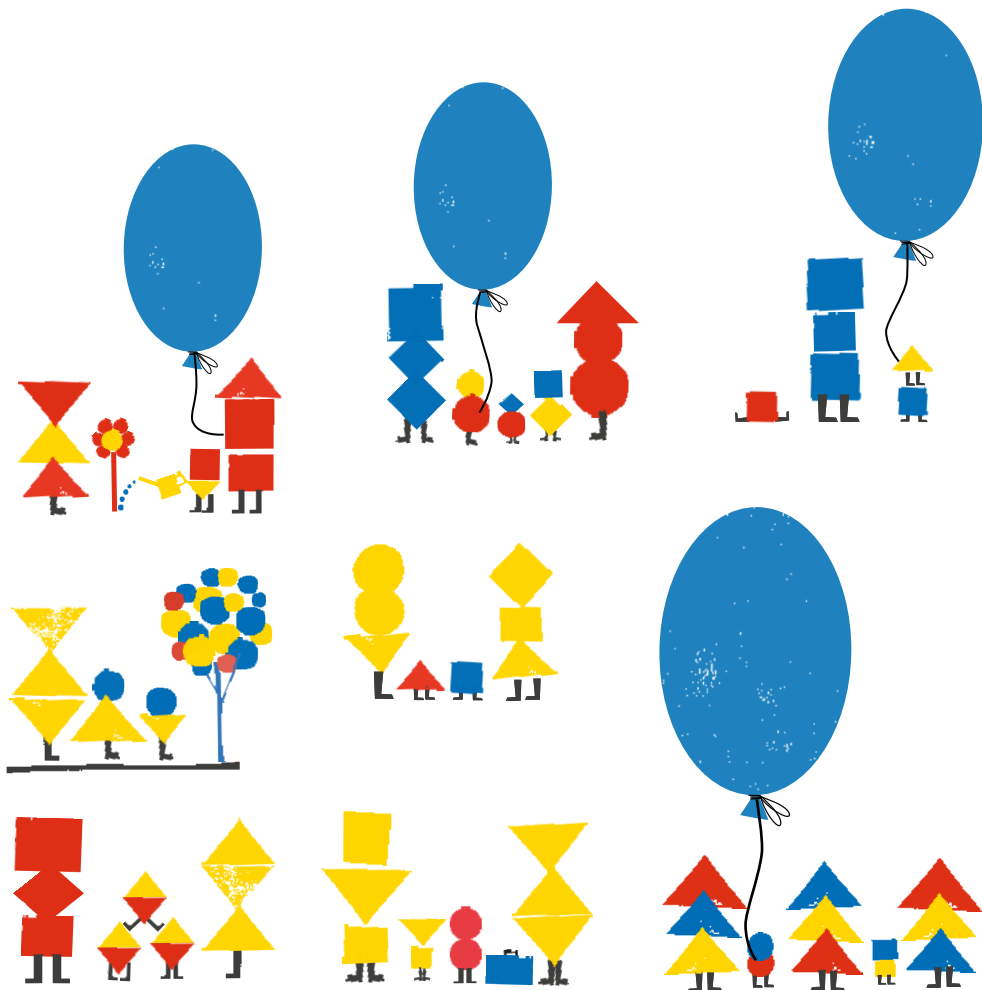

Monimuotoiset perheet poliisin työssä

© Monimuotoiset perheet -verkosto 2023

Taitto ja kuvitus: Sopiva Design

Julkaisun tilaukset: toimisto@monimuotoisetperheet.fi

Sisällys

Lukijalle	4
Näin kohtaat perhe-elämän monimuotoisuuden.....	6
Ennakkoluulot, oletukset ja vähemmistöstressi.....	7
Millaista syrjintää monimuotoiset perheet voivat kohdata? ..	10
Vanhempien eroon ja huoltajuuteen liittyvät termit tutuiksi .	11
Poliisin tuki kriisitilanteessa.....	12
Väkivalta monimuotoisessa perheessä.....	12
Eroaminen ja kärjistyneet huoltajuuskiistat	15
Suruviestin vieminen monimuotoiseen perheeseen	18
Monimuotoiset perheet.....	20
Yhden vanhemman perheet.....	20
Uusperheet	22
Sijaisperheet	24
Sateenkaariperheet.....	26
Kumppanuusperheet	27
Kahden kulttuurin perheet	30
Adoptioperheet.....	33
Monikkoperheet	35
Läheisen kuoleman kohdanneet perheet	37
Lapsettomat ja tahatonta lapsettomuutta kokeneet	39
Tilaa painettuja oppaita ja koulutuksia.....	41

Lukijalle

Vähintään joka kolmas suomalainen perhe on jollain tavalla monimuotoinen. Tämän oppaan tarkoituksena on lisätä ymmärrystä monimuotoisista perheistä ja helpottaa näin poliisin työtä.

Opas on tehty yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun opettajan, ylikonstaapeli Marko Lehtorannan kanssa. Myös Suomen Sateenkaaripoliisit ry on kommentoinut opasta.

Perheillä voi olla omalle perhemuodolleen tyypillisiä arjen haasteita. Monimuotoisuuden kohtaaminen tavalla, jossa jokaisen oma yksilöllinen perhe-tilanne tulee kohdatuksi, lisää luottamusta poliisia kohtaan. Oppaan avulla voit vahvistaa ammattitaitoasi useista eri perhemuodoista tai -tilanteista.

VINKKEJÄ SAAT SEURAAVIIN TILANTEISIIN:

- Ennakkoluulot ja vähemmistöstressi
- Väkivalta monimuotoisessa perheessä
- Eroaminen ja kärjistyneet huoltajuuskiistat
- Suruviestien vieminen
- Yhden vanhemman perheet
- Uusperheet
- Sijoitetut lapset perhehoitoperheissä
- Sateenkaariperheet
- Kahden kulttuurin perheet
- Adoptioperheet
- Monikkoperheet
- Läheisen kuoleman kohdanneet perheet
- Lapsettomat ja tahatonta lapsettomuutta kokeneet

Oppaan on koonnut Monimuotoiset perheet -verkosto, johon kuuluu kymmenen perhejärjestöä. Monimuotoiset perheet -verkoston työntekijät ja verkostoon kuuluvat perhejärjestöt vastaavat mielellään kysymyksiisi. Meiltä voit tilata painettujen oppaiden lisäksi myös maksuttomia koulutuksia (s. 41).

Lisää tietoa:

www.monimuotoisetperheet.fi

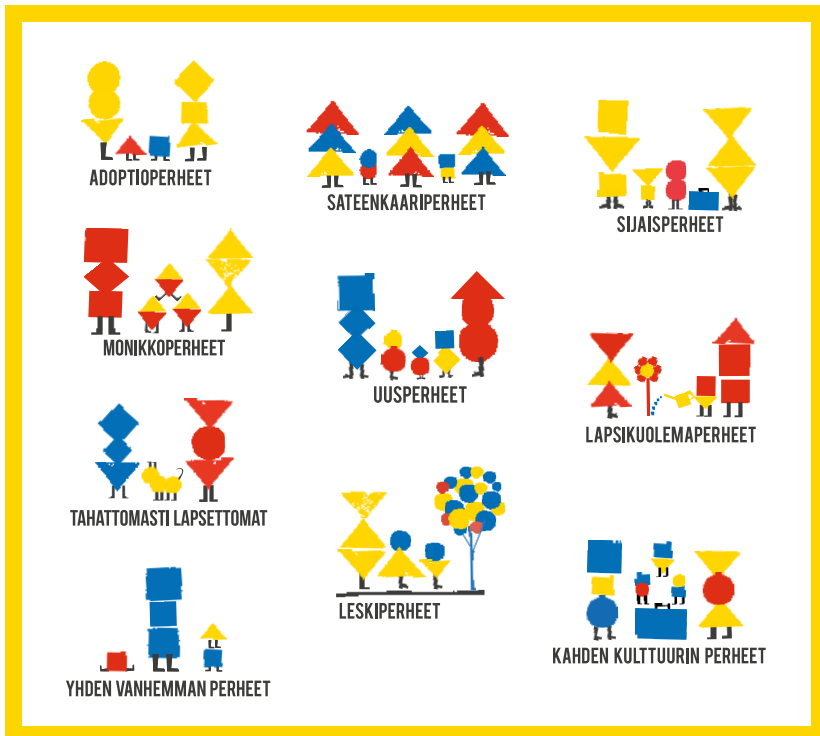
Mitä perheiden monimuotoisuus tarkoittaa?

Monimuotoisilla perheillä viitataan tässä oppaassa perheisiin, jotka poikkeavat jollain tavalla oletetusta. Oletus perhetilanteesta on usein kahden samassa kodissa asuvan, valkoisen, suomalaistaustaisen, heteroseksuaalisen ja kahta eri sukupuolta olevan vanhemman perhe, jossa yksittäin syntyneet lapset ovat vanhemmilleen ja toisilleen biologista sukua. Kukaan ei ole eronnut, karannut tai kuollut.

Monimuotoisten perheiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida, koska tilastointi ei aina vastaa elettyä elämää.

Lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä kodissa, ja yksittäinen perhe voi kuulua moneen eri perhemuotoon yhtä aikaa. Perhemuoto voi muuttua useita kertoja elämän aikana, ja muutos voi tarkoittaa kriisitilannetta koko perheelle.

Tosielämässä monimuotoisuutta on monenlaista. Oppaassa käytetty rajaus perheiden monimuotoisuudesta perustuu Monimuotoiset perheet -verkostosta löytyvään asiantuntemukseen.

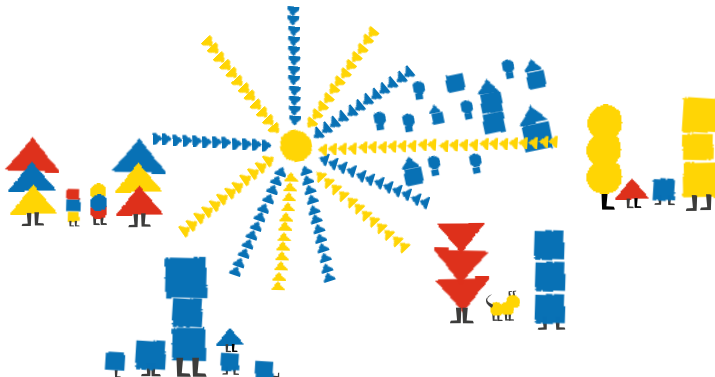
Näin kohtaat perhe-elämän monimuotoisuuden

Tässä on muutamia vinkkejä, joita noudattamalla pääset jo alkuun. Tarkempia vinkkejä löydät oppaan muista osioista.

1. Anna asiakkaan määritellä hänelle tärkeitä lähi- ja perhesuhteet, vaikka ne eivät olisi suoraan ohjeista tai maistraatin tiedoista.
2. Näe kaikki vanhemmat tasavertaisina vanhempina. Vanhemman yhteyttä lapseen tai nuoreen on tärkeää tukea, vaikka hän ei asu virallisesti lapsen kanssa. Joskus bonusvanhempi saattaa hoitaa lapsen asioita arjessa enemmän kuin biologinen vanhempi. Myös sateenkaariperheen kaikki vanhemmat ovat yhtä tärkeitä vanhempia, vaikka kaikilla ei ole juridista vanhemmuutta.
3. Keskity perhetilanteen sisältöön, älä sen muotoon. Huomioi eri perhetilanteiden erityispiirteet, mutta älä korosta perhetaustan tai -muodon erikoisuutta verrattuna muihin.
4. Tunnista oletuksia ja omia ennakkoluulojasi. Ota selvää käsitteistä, joita eri vähemmistöt käyttävät. Päivitä sanastoasi, sillä tässäkin oppaassa olevat käsitteet saattavat vuosien aikana muuttua.
5. Tunnista oma epävarmuus uuden edessä. Hanki tarvittaessa lisätietoa. Kysy asiakkaaltasi, mitä hän toivoo.
6. Suruviestiä viedessäsi varmista, että kaikki lähiomaiset saavat tiedon kuolemasta. Se on erityisen tärkeää monimuotoisissa perhetilanteissa.

HUOM.

Aina et onnistu, vaikka tarkoitus on hyvä. Tilanteet ovat usein monella tapaa haasteellisia. Tunnista omat epäonnistumiseen liittyvät tunteet. Pyydä anteeksi!

Ennakkoluulot, oletukset ja vähemmistöstressi

Monimuotoiset perheet ovat usein tietoisia omasta erilaisuudestaan ja pelkäävät ennakkoluuloja sekä syrjintää. Pelkona on, että ongelmat palautetaan perhemuotoon, vähemmistöasemaan, alkuperään tai esimerkiksi uskontoon.

Tämä osuus auttaa hahmottamaan omia oletuksia ja syrjinnän vaikutusta asiakkaaseen. Poliisin on tärkeää olla tietoinen paitsi siitä, millaisen syrjinnän kohteeksi asiakkaalla on riski joutua, myös siitä, millaisia ennakkoluuloja itsellä on.

Vähennä vähemmistöstressiä

Oletko kohdannut tilanteen, jossa vähemmistöön kuuluva asiakas on suuttunut sinulle asiasta, joka vaikuttaa sinusta hyvin pieneltä? Se voi olla esimerkiksi jokin ihmettelevä kysymys tai huomautus, joka on samalla hyväntahtoinen.

Reaktio voi johtua vähemmistöstressistä. Vähemmistöstressi muodostuu ylimääräisestä kuormituksesta, jota vähemmistöön kuuluva kokee, kun hän altistuu syrjinnän kokemuksille, toistuville ihmetteleville kysymyksille tai pelolle kohdata syrjintää eri tilanteissa. Vähemmistöstressin tiedostaminen voi helpottaa asiakkaan ymmärtämistä ja tulkitsemista.

Reaktiossa kyse ei ole siis vain yhdestä lausahduksesta vaan siitä, että samanlaisia tilanteita on ollut liian monta. Pitkään jatkunut stressi vaikuttaa psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen.

Vähemmistöstressiä voi kokea vähemmistöön kuuluva, hänen läheisensä tai ihminen, joka pitää vähemmistön oikeuksia tärkeänä asiana. Koska monimuotoiset perheet eivät ole oletettu perhetilanne, voivat he altistua vähemmistöstressille monenlaisissa tilanteissa. Vähemmistöstressistä saattaa kärsiä myös aikuiseksi varttunut poliisin asiakas, jonka lapsuudenperhe on monimuotoinen.

Haasta omia ennakkoluulojasi

Asiakkaan vähemmistöstressiä voit ehkäistä haastamalla omia oletuksiasi ja ennakkoluulojasi, jotka pohjautuvat erilaisiin stereotypioihin. Stereotypiat ovat osa tapaamme ajatella. Niitä tarvitaan, mutta samaan aikaan niistä

kannattaa myös olla tietoinen, jotta ne eivät ohjaa liikaa toimintaa.

Stereotypiat ovat näkymättömiä oletuksia ja sääntöjä siitä, miltä ihmisten tulisi näyttää, miten kunkin tulisi käyttäytyä, millaisia heidän tulisi

olla, millaisia valintoja tehdä tai miten heidän tulisi ajatella. Stereotyyppiat voivat olla myös osin negatiivisia, kuten oletukset, joita liitetään esimerkiksi joihinkin kulttuureihin, kieliin tai ulkonäköön.

Etninen profilointi tarkoittaa toimenpidettä, jonka poliisi tai muu turvallisuudesta vastaava tekee ja jonka ainoa syy on oletettu kulttuurinen tausta tai kieli. Tällainen teko voi olla esimerkiksi henkilön pysäyttäminen ja henkilöllisyyden tarkastaminen tai laukun tarkistaminen. Profilointi on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää, ellei syynä toimenpiteeseen ole

jokin muu asia kuin pelkästään syrjivä peruste.

Mitä siis ajattelet, jos asiakkaasi on ruskea, mutta hän puhuu täydellisesti suomea? Mitä jos asiakkaasi on huivia päässään käyttävä Suomeen Euroopan ulkopuolelta muuttanut vanhempi, joka ei puhu hyvää suomea? Entä mitä ajattelet, kun kohtaat asiakkaan, joka on lastensuojelun asiakas ja asuu sijoitettuna? Mitä jos asiakkaanasi on pienituloisessa yhden vanhemman perheessä asuva lapsi, jonka toinen vanhempi on korjannut sukupuolensa?

Tunnista oletuksia

Kohtaavan ammattilaisen ennakkoluulot, oletukset tai ylhäältä alaspäin kohdistuva asenne eivät jää asiakkaalta huomaamatta. Oletukset voivat paljastua toiselle esimerkiksi lausahduksista, sanavalinnoista, eleistä ja ilmeistä. Näitä eleitä ja lausahduksia ei voi kukaan poliisi poistaa itseltään vain päättämällä, mutta niitä voi pyrkiä itse tunnistamaan.

Omien ja yhteiskunnassa olevien oletusten tiedostaminen on hyvä kei-

no vähentää vähemmistöstressiä. Jos esimerkiksi kuulustelija aloittaa keskustelun olettamalla kuulusteltavan seksuaalisen suuntautumisen, joutuu kuultava oikaisemaan ensin oletuksia ennen kuin on mahdollista päästä keskustelemaan itse asiasta.

Oletusten oikaisu on usein raskasta ja kiusallista, eikä asiakas halua välttämättä tehdä sitä. Tällöin osa tilanteesta voi jäädä selvittämättä poliisilta.

JOTTA ONNISTUT KOHTAAMISESSA, SINUN ON SAMAA AIKAAN

1. osattava kohdata asiakas yksilönä eikä vain ryhmän edustajana
2. hahmotettava, että asiakkaalla voi olla omalle ryhmälle tyypillisiä haasteita.

Yhtälö ei ehkä kuulosta helpolta, mutta se on mahdollista. Haasta oletuksiasi, jotta osaat kohdata työssäsi avoimesti monimuotoisia perhetilanteita.

VINKKEJÄ KOHTAAMISIIN:

- Tarkastele omia ennakkoluuloja ja tunnista niitä. Etsi tietoa ja avarra mieltäsi.
- Pohdi omaa puhetapaasi – millaisia stereotyyppioita puhe vahvistaa? Mitä puheesi kyseenalaistaa?
- Aina et onnistu, ja se on inhimillistä! Korjaa kysymyksesi ja pyydä anteeksi.
- Tuo monimuotoisuus esille jo ennen kuin siihen on tarve, jotta vähemmistöön kuuluvan on helpompi puhua poliisille omasta monimuotoisuudesta. Monimuotoisuuden on hyvä näkyä poliisin tiloissa esimerkiksi julisteissa, lomakkeissa ja muussa viestinnässä sekä siinä, miten puhutaan asiakkaille.
- Kuuntele aktiivisesti, käytä perheen käyttämiä sanoja ja ole valmis omaksumaan uusia sanoja sekä luopumaan vanhoista.
- Jos et ole varma, onko sanastosi oikea, voit myös sanoa sen ääneen asiakkaalle ja pyytää häntä varmistamaan, millaisia sanoja hän toivoo itsestään käytettävän.
- Puutu epäasialliseen puhetapaan ja toimintaan. Ota tosissaan syrjintä tai vihapuhe, josta asiakkaasi haluaa puhua sinulle. Näytä, että välität!

VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA

Missä aviomiehesi työskentelee?
Missä vaimosi on? Miten saan yhteyden äitiisi ja isääsi?
Onko sinulla omia lapsia?

SUOSI NÄITÄ

Keitä perheeseesi kuuluu?
Onko sinulla useampi koti?
Kenen tai keiden kanssa asut?
Onko sinulla huollettavia?

LISÄÄ TIETOA

Vähemmistöstressi uhkana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen terveydelle. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2021;137(17):1781-8.

www.duodecimlehti.fi/duo16384

Selvitys afrikkalaistaustaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvitys, 2020.

www.syrjinta.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-selvitys-afrikkalaistaustaisille-suomalaisille-rasismi-ja-syrjinta-ovat-arkipaivaa

Millaista syrjintää monimuotoiset perheet voivat kohdata?

Monimuotoisissa perhetilanteissa olevat voivat altistua eri tilanteissa syrjinnälle, joka on yleensä moniperustaista syrjintää. Moniperustainen syrjintä tarkoittaa tilannetta, jossa henkilöä syrjitään kahden tai useamman seikan vuoksi. Monimuotoisessa perheessä elävä saattaa altistua syrjinnälle esimerkiksi sukupuolensa, seksuaalisuutensa, perheellistymisen tai perheellistymistoiveen ja perhemuotonsa vuoksi.

Monimuotoisessa perhetilanteessa elävä voi myös altistua syrjinnälle läheistä koskevan syyn vuoksi. Läheissyrynnän syy voi olla esimerkiksi toisesta kulttuurista kotoisin oleva tai sateenkaariväkeen kuuluva puoliso. Myös ulkomailta adoptoitu lapsi ja hänen läheisensä voivat altistua rasismille.

Osaan monimuotoisista perheistä voi kohdistua **viharikoksia** – suurimmassa riskissä ovat kahden kulttuurin perheet, sateenkaariperheet ja lapsen ulkomailta adoptoineet. Samalla näissä perheryhmissä elävät eivät aina halua tehdä ilmoitusta poliisille, vaikka he epäilisivät joutu-neensa viharikoksen kohteeksi.

Euroopan perusoikeusvirasto FRA kysyi sateenkaari-ihmisiltä, miksi he eivät ole ilmoittaneet heihin kohdistunutta fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa, jonka motiivina oli viha. Osa Suomessa asuvista vastaajista kertoi jättäneensä ilmoituksen tekemättä siksi, että

- ei luota poliisiin
- pelkäsi poliisin reagoivan homo- tai transfobisesti
- epäili, ettei poliisi tee mitään asialle tai pidä tapausta vakavana
- koki häpeää, jonka vuoksi viharikoksesta ei haluttu kertoa muille.

EU:n perusoikeusvirasto FRAn raportti: <https://oikeusministerio.fi/-/eu-n-perusoikeusvirasto-fra-julkaisi-hlbt-kyselyn-raportin>

Vanhempien eroon ja huoltajuuteen liittyvät termit tutuiksi

Lähivanhempi on vanhemmista se, jonka luona lapsi asuu virallisesti. Lapsella voi olla vain yksi virallinen kotiosoite, vaikka hän vuoroasuisi tasapuolisesti erillään asuvien vanhempiansa luona. Yhteishuollossa molemmat vanhemmat tekevät lasta koskevat tärkeät päätökset yhdessä, ja heillä on myös oikeus saada lasta koskevat tiedot viranomaisilta, koululta ja terveydenhuolloilta.

Etävanhempi on juridisista vanhemmista se, jonka luona lapsi ei asu virallisesti. Etävanhempia on hyvin monenlaisia: lapsi voi asua hyvin paljon – jopa puolet ajasta – etävanhemman luona, mutta silti vanhempaa kutsutaan etävanhemmaksi, koska lapsi ei ole kirjoilla hänen luonaan.

Vaikka etävanhemmalla ei olisi huoltajuutta, hänelle on voitu vahvistaa tapaamisoikeus tai tiedonsaantioikeus. Yhteishuoltokaan ei automaattisesti mahdollista etävanhemman ja lapsen välisiä tapaamisia, vaan niistä sovitaan erikseen vahvistetussa tapaamissopimuksessa. Lähivanhemp*i* päättää, kenelle lapsi luovutetaan esimerkiksi päivähoidosta, paitsi etävanhemman tapaamisoikeuden aikana.

Oheishuoltaja. Lapsella voi olla vanhempiansa rinnalla muu huoltaja. Häntä kutsutaan oheishuoltajaksi. Hänellä on samanlainen oikeus tehdä päätöksiä lasta koskevissa asioissa kuin muilla huoltajilla.

Perheessä, jossa lapsella on alusta asti yksi vanhemp*i* tai toinen vanhemp*i* on esimerkiksi kuollut, on vanhemmalla yksin päätösvalta ja vastuu lapsen asioista.

Lapsen vuoroasuminen. Vuoroasuva lapsi viettää yhtä paljon tai lähes yhtä paljon aikaa kahdessa eri kodissa. Virallisen määritelmän mukaan lapsi vuoroasuu, jos hän viettää yli 40 prosenttia ajasta molempien vanhempiansa luona. Kouluikäisten lasten vuoroasumista toteutetaan usein viikko-viikko-periaatteella, mutta myös muunlaiset järjestelyt ovat mahdollisia. Kelan selvityksen mukaan joka kolmas erillään asuvien vanhempien lapsista vuoroasuu.

Poliisin tuki kriisitilanteessa

Tässä osuudessa käsitellään lähisuhdeväkivallan erilaisia muotoja ja kärjistyneitä erotilanteita, joita poliisi saattaa kohdata työssään. Saat myös neuvoja suruviestien viemiseen monimuotoisiin perheisiin.

Väkivalta monimuotoisessa perheessä

Monimuotoisissa perheissä voi olla lähisuhdeväkivaltaa, kuten missä tahansa perhetilanteessa. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa tekijänä on uhrin nykyinen tai entinen avo- tai aviokumppani, seurustelukumppani, sisarus, vanhempi tai lapsi. Väkivaltaa voi olla myös läheisuhteessa, joka ei ole juridisesti vahvistettu, kuten bonusvanhemman ja -lapsen välillä.

Lähisuhdeväkivalta voi olla henkis-

tä, fyysistä, taloudellista, seksuaalista tai hengellistä vallankäyttöä. Muita lähisuhdeväkivallan muotoja ovat esimerkiksi vainoaminen sekä kunniaan liittyvä ja yhteisöllinen väkivalta.

Lähisuhdeväkivallan taustalla saattaa kyteä jonkinlainen perheeseen liittyvä kriisi- tai muutostilanne. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi läheisen kuolema, lapsettomuus kriisi, kärjistynyt ero tai uusperhetilanne.

Lapsi väkivallan kohteena

Lähisuhdeväkivalta on ilmiönä monimutkainen, mutta tutkimuksissa on havaittu erilaisia tekijöitä, jotka voivat lisätä riskiä, että lapsi joutuu kotonaan väkivallan kohteeksi. Päihteiden käytön ja mielenterveyshaasteiden ohella yksi riskitekijä voi olla monimuotoisuus, joka kuormittaa jollain tavalla vanhempien jaksamista.

Arki voi olla erityisen kuormittavaa esimerkiksi pienituloisessa yhden vanhemman perheessä, monikkoperheessä tai jos lapsella on erityistarpeita. Myös sateenkaarevat lapset ja nuor-

ret sekä vammaiset lapset kohtaavat enemmän väkivaltaa vanhempiensa taholta kuin muut lapset.

Perhehoitoon sijoitetulla lapsella voi olla traumaattisia elämäkokemuksia tai neuropsykiatrisia haasteita, jotka saattavat tulla arjessa esiin haastavana käyttäytymisenä tai valtavana aikuisen tuen tarpeena. Tämä voi altistaa lasta ankarille ja nöyryyttävillä kasvatusmenetelmille.

Poliisi saattaa kohdata tilanteen, jossa kulttuurierot tulevat esille. Joisakin maissa ja kulttuureissa lasten

fyysinen kurittaminen on sallitumpaa, jolloin vanhempien taustat saattavat vaikuttaa Suomessa heidän näkemyksiinsä kurittamisesta. Perheessä voi

olla riski kunniaan liittyvään väkivaltaan, sukuelinten silpomiseen tai kiistoihin silpomisen tarpeellisuudesta.

Uskotaanko minua?

Häpeä estää usein hakemasta väkivaltaan apua, kun tekijänä on oma läheinen – se voi korostua erityisesti monimuotoisessa perhetilanteessa. Jos perheellistyminen, ero puolisosta tai perhemuoto on aiheuttanut muissa vastustusta tai syrjiviä puheita, voi perhe kokea tarvetta osoittaa, että kotona on kaikki hyvin.

Sitä, ettei ongelmia ole helppo myöntää muille, kutsutaan onnellisuusmuuriksi. Tuen hakemista saatetaan estää myös edellisessä osiossa kuvattu vähemmistöstressi tai pelko syrjinnästä.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeva voi miettiä, saako hän apua, jos hän ei mahdu oletettuihin normeihin siitä, mikä on väkivallan kohteen tai tekijän sukupuoli. Sateenkaareva lähisuhdeväkivaltaa kokenut saattaa pohdiskella, ymmärtääkö poliisi, että mieskin voidaan raiskata tai että naisten välillä voi olla väkivaltaa suhteessa. Turvakotiin meneminen voi huolettaa, jos turvakodin työntekijöillä ei ole tietoa sateenkaariperheen tai seksuaali- ja

sukupuolivähemmistöjen kohtaamisesta.

Vähemmistöstressiä voi kokea esimerkiksi Suomeen muuttanut puoliso, joka kohtaa suhteessa väkivaltaa. Jos omassa kotimaassa viranomaisiin ei voi luottaa, voi Suomeen muutta-neella olla vaikeaa luottaa suomalaiseseen poliisiin. Avun hakemista voi myös estää, jos oleskelulupa eron jälkeen ei ole varma ja Suomeen muuttanut puoliso pelkää karkotusta.

Myös perhehoitoon sijoitetulla lapsella tai nuorella voi olla vaikeuksia luottaa viranomaisiin omien elämäkokemustensa vuoksi. Sijoitettu lapsi tai nuori ei myöskään aina tunnista elämäkokemustensa vuoksi, mikä on ”normaalia” arkielämää, perhe-elämää ja toimintaa tai milloin kaltoinkohtelun tunnusmerkit täytyvät. Lasten keskinäisiin suhteisiin saattaa siksi liittyä väkivaltaa, joka voi johtua esimerkiksi mallioppimisesta ja totuttuun selviytymismalliin turvautumisesta.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Huomioi, että monimuotoisen perheen sisällä voi tapahtua lähisuhdeväki-valtaa, jonka syy on syrjivissä asenteissa ja siinä, että läheisillä on vaikeuksia hyväksyä monimuotoisuutta. Perhettä voivat kuormittaa myös perheen ulkopuoliset läheissuhteet, jos läheisillä on ennakkoluuloja perhemuotoa, puolisoa tai lasta kohtaan.
- Toimi sensitiivisesti. Tutkinnassa voi tulla esille asioita, joita muu perhe ei tiedä tai jotka aiheuttavat muissa perheenjäsenissä suuria tunteita tai syrjivää käytöstä. Näitä voivat olla esimerkiksi seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti, lapsen lahjasolutausta tai adoptiotausta.
- Joissain tilanteissa perheen tulee saada apua muun kriisitilanteen käsittelyyn, jotta väkivaltatekojen käsittelyyn on voimavaroja. Kriisitilanne voi olla esimerkiksi läheisen kuolema, lapsettomuuskeski, eron uhka tai tapahtunut ero, tulehtuneet uusperheen sisäiset välit tai sukulaisten syrjivät ennakkoluulot.
- Tutkinnassa voi myös tulla eteen tilanne, jossa vanhemmille paljastuu ensimmäistä kertaa lapsen seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti. Jos tieto on vanhemmalle epämieluisa, tarvitsee koko perhe tukea asian käsittelyyn.
- Ohjaa perhe palveluiden luokse. Akuuteissa kriisitilanteissa paikallinen sosiaalipäivystys tai lastensuojelu ovat paikkoja, joihin perheen voi ohjata. Sateenkaarevan asiakkaan perhe voi saada tukea sosiaalipäivystyksen lisäksi sateenkaari-ihmisten Perhesuhdekeskuksesta, sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksesta tai Sinuiksi-palvelusta.
- Varmista eri tilanteissa, onko lapsi tai nuori turvassa kodissaan. Kerro nuorelle, mistä hän voi hakea apua, jos hän kohtaa kotona väkivaltaa. Nuorille on esimerkiksi omia SPR:n turvataloja Espoossa, Helsingissä, Vantaalla, Tampereella ja Turussa. Myös verkosta löytyy Nettiturvakoti.

LISÄTIETOJA

Lehtinen, Miia & Rossi, Maria (toim.): Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan. www.poliisi.fi/seksuaalirikokset

Karhuvaara, Marjatta ym. (2013): Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-990-9

Epäily lapsen kaltoinkohtelusta sijaisperheessä – tunnistamisen ja puuttumisen toimintamalli. www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/julkaisut/

Ellonen, Noora & Pösö, Tarja (2015): Lasten väkivaltakokemukset lastensuojelulaitoksissa ja sijaisperheissä. Yhteiskuntapolitiikka 75 (2010). www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101508/ellonen.pdf;sequence=1

Korpilahti, Ulla ym. (2019): Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6

Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma vuosille 2020–2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/vakivallaton-lapsuus-toimenpidesuunnitelma

Eroaminen ja kärjistyneet huoltajuuskiistat

Vuosittain noin 40 000 lapsen vanhemmat eroavat. Tutkimusten mukaan lapsuuttaan juuri nyt elävistä lapsista noin joka toinen kokee josain vaiheessa vanhempiensa eron. Avoeroista ei ole tilastoja.

Valtaosa vanhemmista pystyy sopimaan lasten huollosta sovussa. Osassa näistä voi myös olla kyse näennäisestä sovusta, jossa sopimuksen taustalta löytyy kiristämistä, painostamista tai uhkailua, mutta tilanteista ei ole tarkempaa tilastotietoa tai tutkimusta.

Pieni osa eroista, joihin liittyy lasten huoltajuudesta sopiminen, on pahasti riitaisia. Tulehtunut tilanne on yleensä

raskas ja vaikea kaikille perheessä. Riitaisia ja pitkittynyt ero voi aiheuttaa lapselle pitkittynyttä stressiä, joka on haitallista hänen kehitykselleen.

Vaativissa eroissa saattaa olla mukana esimerkiksi väkivaltaa jo ennen eroa, kontrollointia, seksuaalisen hyväksikäytön epäily, eron jälkeistä vainoa tai väkivaltaa, itsemurhalla uhkailua. Erossa voi olla riski lapsikaappaukseen tai perhesurmaan. Kärjistyneeseen erotilanteeseen voi sisältyä useita oikeudenkäyntejä, vieraannuttamista ja kostotoimia, kuten perättömiä ilmoituksia poliisille tai poliisilla uhkailua.

Koulutusta ja uusia käytäntöjä

Eroperheen kanssa työskentelevät monet tahot, kuten lastenvalvoja, lastensuojelu, perheneuvola, terveydenhuolto, oikeuslaitos ja joissain tilanteissa myös poliisi. He joutuvat arvioimaan ja ratkaisemaan vaikeita, riskejä sisältäviä tilanteita ilman, että heillä on siihen aina riittäviä työvälineitä tai tukiverkostoja.

Jos huoltajuuskiistassa on kyse esimerkiksi kahden kulttuurin perheen, sateenkaariperheen, perhehoitoperheen tai uusperheen kiistasta, voi ammattilainen tarvita lisätukea tilanteen hahmottamiseen.

Kahden kulttuurin perheissä se vanhemmista, joka on muuttanut toisesta maasta Suomeen, on usein hei-

kommassa asemassa erotilanteessa ja huoltajuuskiistassa. Hän ei tunne suomalaista järjestelmää yhtä hyvin kuin Suomessa syntynyt puoliso, eikä myöskään saa vastaavaa tukea ja apua. Asemaa voi heikentää, jos oleskelulupa on perustunut perhesiteeseen tai hän kohtaa viranomaisten ennakkoluuloja.

Lapsen erityistarpeiden huomioiminen saattaa myös aiheuttaa kiistaa. Erityistarpeisten lasten vanhempien kohonneen eronneisuusriskin takia yhden vanhemman perheissä on keskimääräistä enemmän erityistarpeisia lapsia. Adoptoiduilla, sijoitetuilla lapsilla tai keskosina syntyneillä monikolapsilla voi myös olla erityistarpeita.

Puutu ajoissa

Avio- tai avoero alkaa usein kriisivaiheella, johon aikuisten lisäksi myös perheen lapsi tai nuori voi reagoida. Jos saat tietosi, että kohtaamasi asiakkaan perheellä on eroon liittyviä haasteita, tilanteeseen on hyvä reagoida nopeasti. Koko perheelle tulee tarjota tukea erotilanteeseen.

Jos haastavat erotilanteet ja tilanteiden kärjistymiseen johtavat riskitekijät tunnistetaan mahdollisimman ajoissa, voi se auttaa ehkäisemään konfliktien paisumista. Vanhemmille ja perheen lapsille tulee tarjota tukea eroprosessin eri vaiheisiin – myös tehtyjen päätösten noudattamiseen.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN

- Erotilanteet voivat olla hyvin monimutkaisia. Pyydä tukea ja ohjaa perhe eteenpäin tukiverkostossa.
- Välillä perheitä siirrellään viranomaiselta toiselle. Huolehdi jos pystyt, että joku viranomainen tarttuu varmasti asiaan.
- Poliisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos hän epäilee lapsen hyvinvoinnin heikentyneen. Jos tilanne ei vaadi kiireellistä puuttumista, lapsille, nuorille ja aikuisille on tarjolla monenlaisia ammattilaisten ohjaamia erovertaisryhmiä ja muita palveluita. Kootusti tietoa eropalveluista löytyy verkkosivulta apuaeroon.fi.
- Pyydä koulutusta monimuotoisuuden huomioimisesta kärjistyneissä huoltajuus- tai eroriidoissa. Edistä myös uusien käytäntöjen ja työmetodien luomista.
- Huomioi Suomeen muualta muuttaneen vanhemman heikompi asema huoltajuuskiistassa. Selvennä, miten suomalainen järjestelmä toimii, ja ohjaa hänet avun luokse.

LISÄÄ TIETOA

Eropalvelut verkkosivulta apuaeroon.fi.

Ensi- ja turvakotien liitto – Suositukset vaatien ero- ja huoltoriitojen työkäytäntöjen kehittämiseksi. www.issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/etkl_suosituksset_vaativat_erot_221021

Suruviestin vieminen monimuotoiseen perheeseen

Suruviestin vieminen ei ole helppo tilanne poliisille. Suruviestin saaminen on usein suuri järkytys omaisille, ja ensimmäiset kohtaamiset uutisen jälkeen voivat iskostua läheisen menettäneen mieleen pysyvästi.

Usein muistoiksi kiteytyvät asiat ovat satunnaiselta tuntuvia yksityiskohtia: poliisi hakkasi ovea. Myös tunneperäiset vaikutelmat jäävät mieleen: poliisi oli rauhallinen ja vaikutti myötätuntoiselta. Sen sijaan ensilinjän auttajien kertomat faktatiedot ja annetut ohjeet unohtuvat, eikä sureva välttämättä muista saaneensa tietoja.

Jos lähiomainen ei saa tietoa läheisensä kuolemansa ajoissa ja suoraan poliisilta, vaan esimerkiksi kiertoteiden kautta, voi se jäädä pysyvästi mie-

leen. Kenttäpartiolla on usein viestin viemiseen aikaa hyvin rajatusti, eikä poliisilla ole aina mahdollisuuksia, että hän varmistaisi viestin saapumisen useampaan kotiin.

Haastetta suruviestin viemiseen voi myös tuoda, ettei vainajien tai sairaalaan kuljetettujen lähiomaiset aina selviä maistraatin tiedoista, jos kyseessä on monimuotoinen perhe. Vainajalla voi myös olla useita lähiomaisia, jotka eivät välttämättä ole tekemisissä toistensa tai vainajan kanssa.

Tästä syystä poliisin on tärkeää varmistaa viestiä viedessä, että kaikki lähiomaiset saavat suruviestin jotain kautta. Viestin voivat viedä esimerkiksi perheenjäsenet ja läheiset, ystävät tai kriisiyöntekijät.

TÄSSÄ MUUTAMA VINKKI SURUVIESTIN VIEMISEEN MONIMUOTOISEEN PERHEESEEN:

- Lapsi tai nuori voi olla virallisesti kirjoilla vain yhdessä kodissa. On tärkeää, että kaikki vanhemmat saavat tiedon lapsensa kuolemasta tai muusta onnettomuudesta.
- Huolehdi, että uusperheen bonusvanhempi tai bonuslapsi saa suruviestin joltain kautta.
- Sateenkaarevalla vainajalla voi olla huonot välit omaan lapsuudenperheeseen, jos perhe ei ole hyväksynyt sateenkaarevuutta. Ystävyyssuhteet saattavat korostua tässä tilanteessa. Sateenkaari-ihmisellä voi myös olla kumppani, josta hän ei halua olla avoin syrjinnän pelon vuoksi.
- Sijoitettuna eläneen aikuisen vainajan lähiomainen saattaa olla perhehoitoperhe. Hänellä voi olla myös vahvat sisarussuhteet perhehoitoperheessä varttuneisiin muihin lapsiin.
- Jos kahden kulttuurin perheen vanhemmat eroavat, saattaa Suomeen muuttaneen vanhemman lähiomainen asua ulkomailla.
- Monikkosisarusten, eli kaksos-, kolmos- ja nelossisarusten, keskinäinen suhde voi olla hyvin tiivis. Varmista, että sisarus tai sisarukset saavat suruviestin.

LISÄÄ TIETOA

Surevan kohtaamisen verkkosivut kuolinviestin viemisestä:

www.surevankohtaaminen.fi/kuolinviestin-vieminen

Tietoa siitä, mihin sureva voidaan tarvittaessa ohjata lisätuen pariin:

www.surevankohtaaminen.fi/avun-kanavia/

Hoitotyön tutkimussäätiön suositukset äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukemiseen: www.hotus.fi/akillisesti-kuolleen-henkilon-laheisten-tukemisen-hoitosuositus/

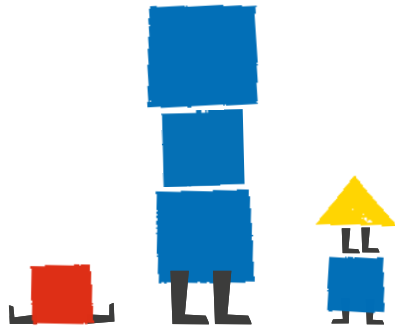
Surujärjestöjen verkkosivut: www.kapy.fi, www.nuoretlesket.fi, www.suru-nauha.net, www.huoma.fi

Rikosuhripäivystys: www.riku.fi/

Monimuotoiset perheet

Tässä osiossa esittelemme, millaisia ovat monimuotoiset perheet. Saat tilastotietoa perhemuodon yleisyydestä ja vinkkejä, mitä pitää muistaa, kun kohtaat perheellisiä, perheenjäsenen menettäneitä tai lapsiperheelistymistä toivovia asiakkaita omassa työssäsi.

Vaikka osassa monimuotoisista perheistä voi olla hankaluuksia, jotka heijastuvat poliisin työhön, on arjessa usein myös hyvää. Auta perhettä löytämään omat voimavaransa kriisin keskellä.

Yhden vanhemman perheet

Melkein joka neljäs lapsiperhe on yhden vanhemman perhe. Yhden vanhemman perheiden määrä on kasvanut viime vuosina. Tutkijat arvioivat, että vajaa puolet suomalaisista alle 18-vuotiaista asuu vähintään lyhyen jakson vain toisen vanhempansa kanssa.

Yhden vanhemman perheessä vanhempi asuu lapsen tai lasten kanssa ilman puolisoa. Vanhempi voi vastata lapsen huollosta yksin tai yhdessä toisessa kodissa asuvan vanhemman kanssa. Lapsella, nuorella tai jo aikuis-tuneella poliisin asiakkaalla voi olla useampi kuin yksi perhe, jos vanhemmat asuvat eri osoitteissa.

Yhden vanhemman perheeksi voidaan päätyä vanhempien eron tai toisen vanhemman kuoleman kautta. Yhden vanhemman perhe voi myös olla alusta asti suunniteltu perhemuoto. Yksi turvallinen vanhempi on tutkimusten mukaan riittävä takaamaan lapselle tasapainoisen ja hyvän kasvatuksen.

Yhden vanhemman perheistä käytetään välillä termiä yksinhuoltaja, mutta emme suosittele sen käyttöä, sillä termi viittaa huoltajuuteen juridisena terminä. Suurimmalla osalla yhden vanhemman perheiden vanhemmista on lapsen yhteishuoltajuus lapsen toisen vanhemman kanssa.

Yhden vanhemman perheessä voi olla hankalaa sovittaa yhteen vanhemman työssäkäynti ja lasten hoito. Työssäkäynnin hankaluudet heijastuvat myös monen perheen taloudel-

liseen tilanteeseen. Yhden vanhemman perheistä melkein joka neljäs on pienituloinen, kun muista perheistä pienituloisia on vain noin seitsemän prosenttia.

VINKKEJÄ YHDEN VANHEMMAN PERHEIDEN KOHTAAMISEEN:

- Yhden vanhemman perheen lapsella voi olla yksi tai useampi koti. Muista mahdollisuus useampaan kotiin ja vanhempaan, kun viet esimerkiksi suruviestiä tai otat yhteyttä huoltajaan.
- Vältä oletuksia ja anna asiakkaan itse kertoa perheestään. Yhden vanhemman perheen lapsella voi olla yksi tai useampi vanhempi, jotka saattavat olla eri tavoin lapsen elämässä mukana. Lasta voi kasvatuttaa yksi vanhempi tai lapsen huoltoon ja kasvatukseen voi osallistua kaksi tai useampi vanhempi.
- Lapsi tai nuori saattaa käytöksellään oireilla vanhempiensa eroa, pitkittyntä eroriitaa tai toisen vanhemman poissaoloa elämästään. Aikuisten on tärkeää tukea lasten ja nuorten osallisuutta antamalla mahdollisuus kuulluksi tulemiseen ja kaikkien tunteiden näyttämiseen. Jos lapsi oireilee, tue vanhempia yhteistyöhön, ellei kyse ole väkivaltatilanteesta tai vainotilanteesta. Ohjaa vanhempia hakemaan myös lapselle tai nuorelle apua eron ja perhetilanteen käsittelyyn.
- Poliisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos hän epäilee lapsen hyvinvoinnin heikentyneen. Perhettä voi myös auttaa ottamalla selvää tarjolla olevasta eropalveluista ja huolehtimalla, että perhe saa tukea. Tietoa palveluista löytyy sivulta apuaeroon.fi.

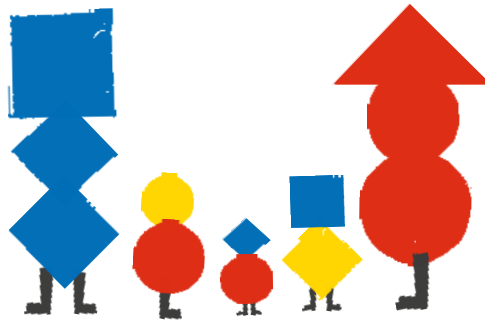
VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA

SUOSI NÄITÄ

Äiti, isä (uusissa kohtaamisissa)	Vanhempi, kotiväki, huoltajat, perheen aikuiset, etunimi. Jos puhut yksittäisen ihmisen vanhemmista, käytä jatkossa nimityksiä, joita hän itse käyttää. Ne voivat myös olla äiti tai isä.
Yksinhuoltaja, yh, yh-äiti, yh-isä	Yhden vanhemman perhe.
Yksinäinen äiti tai odottaja	Yksin odottava, itsellinen odottaja, itsellinen vanhempi.

Lisätietoa yhden vanhemman perheistä: www.yvpl.fi

Perustietoja lapsen huollon, tapaamisten ja elatuksen järjestämisestä vanhempien eron jälkeen www.yvpl.fi/materiaalit/vanhempien-eron-abc/

Uusperheet

Uusperheen muodostavat kaksi aikuista, joista ainakin toisella on alle 18-vuotias lapsi ajalta ennen uusperheen muodostumista. Uusperheitä on joka kymmenes kaikista lapsiperheistä. Noin kymmenen prosenttia kaikista alle 18-vuotiaista lapsista asuu uusperheissä.

Todellisuudessa vielä suurempi joukko lapsia, nuoria ja vanhempia elää uusperheen arkea. Tilastoharha johtuu siitä, ettei lapsi voi olla kirjoilla

kuin yhdessä kodissa. Vaikka vuoroasuvalla lapsella olisi bonusvanhempia molemmissa kodeissaan, uusperheeksi tilastoituu vain se perhe, jossa lapsi on kirjoilla.

Uusperheen taustalla voi olla vanhempien ero, toisen vanhemman kuolema tai perhe, jossa vanhempia on aluksi ollut vain yksi. Uusperhe voi olla samaan aikaan monella tavoin monimuotoinen.

Uusperheen lapsen lähisuhteet

Poliisi saattaa törmätä työssään siihen, että uusperheessä on enemmän läheissuhteita kuin ensiperheessä. Uusperheessä voi olla vanhempien yhteisiä lapsia, lapsi tai lapsia vain toisen aikuisen aiemmasta suhteesta tai molempien aikuisten aiemmista suhteista. Uusia tärkeitä läheissuhteita on voinut tulla myös aikuisena, jos vanhemmat ovat löytäneet uudet kumppanit.

Kun poliisi kohtaa työssään uusperhetaustaisen lapsen tai nuoren, voi

kohtaamisessa näkyä myös se, että perheiden välillä on erilaisia sääntöjä tai tapoja. Yleisesti voi sanoa, että mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä helpommin hän sopeutuu uusperheeseen.

Teini-ikäisellä sopeutuminen uusperheeseen voi olla hankalampaa. Hän voi tarvita erityisesti tukea sopeutumisessa vanhempien eroon sekä uusperhe-elämän muutoksiin.

VINKKEJÄ UUSPERHEEN KOHTAAMISEEN:

- Anna asiakkaan määritellä hänelle tärkeät lähi- ja perhesuhteet, vaikka ne eivät olisi suoraan ohjekirjasta tai maistraatin tiedoista. Monet uusperheet puhuvat bonusvanhemmista, -lapsista ja -sisaruksista eivätkä esimerkiksi äitipuolista ja velipuolista. Käytä samoja sanoja kuin asiakkaasi.
- Näe kaikki vanhemmat tasavertaisina vanhempina. Etävanhemman yhteyttä lapseen on tärkeää tukea esimerkiksi keskustelun kautta. Joskus bonusvanhempi saattaa hoitaa lapsen asioita arjessa enemmän kuin biologinen vanhempi.
- Lapsi tai nuori voi olla stressaantunut muutoksista perheessä. Se voi näkyä hänen käyttäytymisessään niin, että jokin tilanne voi tulla vastaan myös poliisin työssä. Ohjaa asiakas lapsiperheiden palveluiden luokse.

VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA	SUOSI NÄITÄ
Äitipuoli, isäpuoli	Bonusvanhempi, bonusäiti, bonusisä
Velipuoli, siskopuoli	Bonussisarus, bonusveli, bonussisko
Puolisosi lapsi	Bonuslapsesi

Lisätietoa uusperheistä: www.supli.fi

Sijaisperheet

Suomessa noin 10 000 lasta ja nuorta asuu huostaanotettuina jossain muualla kuin syntymävanhempiensä luona. Osa lapsista on sijoitettu perhehoitoon ja osa lastensuojelulaitoksiin. Perhehoitoon on sijoitettu yli puolet huostaanotetuista lapsista. Tässä osuudessa keskitytään perhehoitoon.

Perhehoitoa järjestetään sijaisperheissä, joiden vanhempia kutsutaan perhehoitajiksi tai puhekielessä usein

myös sijaisvanhemmiksi. Perhehoitoa käytetään sekä lastensuojelun avo- huollon tukitoimena että sijaishuollona huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Lapsi voi olla sijoitettu joko sukulais- tai läheisperheeseen tai hänelle ennalta tuntemattomaan perheeseen.

Perhekodilla tarkoitetaan yksityisen perheen kotia, jossa annetaan perhehoitoa. Perhehoidosta vastaa lapsen tai nuoren huostaanottanut hyvinvointialue.

Vastuut lapsesta huolehtivien kesken

Sijoitetun lapsen vanhemmuuden ja huoltajan tehtävät jakautuvat viranomaiselle, vanhemmalle, huoltajalle ja perhehoitajalle. Perhehoitaja hoitaa lapsen arjessa vanhemmuuden huolenpitotehtävää ja hänen vastuulleen on arkipäivän päätöksenteko.

Perhehoitajat eivät ole lapsen huoltajia eivätkä oikeudellisia vanhempia, vaan huolto säilyy yleensä syntymävanhemmillä tai adoptiovanhemmillä. Oikeus tehdä päätöksiä huostaanotetun ja sijoitetun lapsen asioissa

jakaantuu lapsen huoltajien ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kesken – riippuen huostaanoton tarkoituksesta ja sen toteuttamisesta.

Poliisiviranomaisen kanssa asioissa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että passin hakemiseen tarvitaan sosiaaliviranomaisen lupa huoltajan luvan sijaan, koska sosiaaliviranomaisella on oikeus päättää huostaanotetun ja sijoitetun lapsen olinpaikasta.

Kun sijoitettu lapsi tai hänen perheitoperheensä on poliisin asiakkaa-

na, on otettava yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Hän tietää, miten tehtävät ja päätöksenteko jakautuvat juuri kyseisen

lapsen kohdalla. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetun lapsen asioista päättää aina hänen huoltajansa.

Sijoitettu lapsi tai nuori asiakkaana

Lastensuojelulla on negatiivinen julkisuuskuva, ja asiakkuus saattaa aiheuttaa perhehoidossa asuvalle lapselle tai nuorelle ja muulle perheelle häpeää. Tiedostamattomia ennakkoluuloja voi olla myös poliisilla.

Julkisuudessa nähdyn kuvan takana on niin monta tarinaa kuin on lapsia ja heidän läheisiään. Jokaisen tarinasta löytyy erilaisia näkökulmia riippuen siitä, kuka tarinaa kertoo.

Kun kohtaat perhehoidossa asuvan nuoren poliisiasiassa, varmista, mikä merkitys selvitettävän asian näkökulmasta on sillä, että nuori asuu perhehoidossa. Pohdi, miten perhehoidossa asumisen voi ottaa huomioon nuorta kohdatessa sekä tehdessä yhteistyötä hänen läheistensä kanssa.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Perhehoidossa asuva lapsi on ensisijaisesti lapsi. Hän tarvitsee elämäkokemustensa vuoksi luottamusta rakentavia ja turvallisia viranomaiskokemuksia sen sijaan, että hänet leimataan lastensuojeluasiakkuuden vuoksi.
- Kun sijoitettu lapsi tai hänen perhehoitoperheensä on poliisin asiakkaana, on otettava yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tietää, miten tehtävät ja päätöksenteko jakautuvat juuri kyseisen lapsen kohdalla.
- Sijaisperhe on perhe ja perhehoitajat ovat lapsen arjen lähiaikuiset. Osallista heitä siten, kun se on tiedonsaantioikeuden ja juridisen päätöksentekooikeuden näkökulmasta mahdollista.

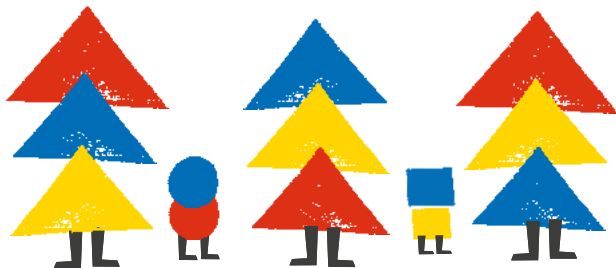
VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA

Sijaislapsi

SUOSI NÄITÄ

Lapsi tai nuori (joka asuu sijoitettuna perheessä), etunimi, sijoitettu lapsi.

Lisätietoa sijaisperheistä: www.perhehoitoliitto.fi

Sateenkaariperheet

Sateenkaariperheillä tarkoitetaan lapsiperheitä, joissa yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön tai jompaankumpaan näistä.

Sateenkaariperheiden määrää on vaikea tilastoida. Virallisesti sateenkaariperheitä on noin 1100, mutta joukko on tätä suurempi. Määrä on ainakin nelinkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana.

Perheiden kirjo on laaja: joukkoon mahtuu esimerkiksi naisparin tai

miesparin ydinperheitä sekä perheitä, joissa lapsella on alusta asti enemmän kuin kaksi vanhempaa. Sateenkaariperheet voivat olla samaan aikaan esimerkiksi uusperheitä, yhden vanhemman perheitä ja tahatonta lapsettomuutta kohdanneita perheitä.

Perhemuodosta riippumatta yksi tai useampi vanhempi voi olla myös sukupuoleltaan moninainen, esimerkiksi transtaustainen tai ei-binäärinen.

Kumppanuusperheet

Suomessa lapsella voi olla vain kaksi oikeudellista vanhempaa, mikä jättää piiloon kolmen tai neljän vanhemman kumppanuusperheet. Kumppanuusperheiden joukossa on paljon apilaperheitä eli perheitä, jossa perhettä on ollut perustamassa useampi kuin kaksi vanhempaa, esimerkiksi kaksi pariskuntaa tai pariskunta ja itsellinen ihminen.

Kumppanuusperhe tarkoittaa perhettä, jossa vähintään kaksi ihmistä on ryhtynyt vanhemmiksi ilman vanhempien välistä rakkaussuhdetta, ja siksi vanhemmuutta jaetaan usein kahdessa kodissa lapsen syntymästä

lähtien. Kaikki kumppanuusperheet eivät ole sateenkaariperheitä – perheen vanhemmat voivat olla heteroita, jotka kokevat syntymässä saadun sukupuolen omakseen.

Myös polyperheissä vanhempia voi olla useampia kuin kaksi. Polyperheissä osa tai kaikki vanhemmat elävät polyamorisissa suhteissa ja jakavat lapsen tai lasten vanhemmuuden keskenään. Polyamoria on yhteisymmärrykseen perustuva monisuhteisuuden muoto. Yleisin polyamoristen perheiden kohtaama syrjinnän muoto on yliseksualisointi.

Sateenkaareva asiakas poliisin työssä

Vaikka yleinen ilmapiiri on muuttunut paljon viimeisten vuosikymmenten aikana, sateenkaarevana vanhempana eläminen ei ole välttämättä yksinkertaista. Vanhemmalla saattaa esimerkiksi olla kuormittavia kokemuksia syrjinnästä tai sukupuolen olettamisesta väärin eri palveluissa, myös poliisin asiakkaana.

Puskaradiosta kuullut muiden kokemukset poliisista voivat haitata uutta

kohtaamista. Sateenkaarevat saattavat syrjityksi tulemisen pelossa jättää joitain palveluita käyttämättä tai salata todellisen perhemuotonsa kohdattaessaan poliisin.

Sateenkaareva asiakas voi olla myös lapsi tai nuori, joka on omien vanhempiensa väkivallan kohteena. Tutkimusten mukaan sateenkaarinuoret kohtaavat enemmän väkivaltaa kotonaan kuin muut lapset keskimäärin.

VINKKEJÄ SATEENKAARIPERHEIDEN KOHTAAMISEEN

- Muista sensitiivinen puhetapa kaikissa asiakas kohtaamisissa, sillä sateenkaarevuus ei aina näy ulospäin. Älä salli toisia arvostelevaa tai väheksyvää puhetta tai naureskelua.
- Älä turhaan sukupuolita kohtaamaasi asiakasta tai hänen läheisiään, ellei ole aivan pakko. Ihminen voi olla jotain muuta kuin tyttö tai poika, nainen tai mies. Kun puhuttelet asiakasta, anna heidän määrittellä itsensä ja kunnioita sitä.
- Mikäli mahdollista, anna asiakkaan valita, mitä sukupuolta oleva poliisi saa tehdä henkilökatsastuksen tai -tarkastuksen. Pakkokeinolain sääntely ei huomioi sukupuolten moninaisuutta henkilöön kohdistuvan etsinnän osalta, mutta useissa tilanteissa selviät keskustelemalla ja osoittamalla poliisin olevan halukas kohtaamaan asiakkaan sensitiivisesti.
- Selvitä, kuka kuuluu perheeseen ja kuinka monta kotia lapsella on. Vaikka perheessä on huoltajia, jotka eivät ole oikeudellisesti lapsen tai nuoren vanhempia, kohtaa heidät vanhemman tavoin.
- Puhu vanhemmista, huoltajista, perheen aikuisista tai kotiväestä sen sijaan, että puhut vain äidistä ja isästä. Selvitä lapselta tai nuorelta vanhemmat kysymällä "keitä vanhempiasi ovat." Jos kysyt pieneltä lapselta, kuka isäsi tai äitisi on, voi olla, ettei hän osaa vastata oikein kysymykseesi, jos hänellä on sateenkaariperhetausta.
- Huomioi suruviestiä viedessäsi kumppanusperheet, kaikki kodit ja kaikki vanhemmat. Kaikki lapsen vanhemmat eivät välttämättä ole paikalla, jos lapsella on useita koteja. Vinkkejä löydät sivulta 18.
- Muista vähemmistöstressi ja se, että sateenkaarevan asiakkaan voi olla vaikea luottaa viranomaisiin aiempien huonojen kohtaamisten tai muun syrjinnän pelon vuoksi.
- Kerro varmistavasi, että perhettä kohtaavat muut ammattilaiset osaavat kohdata sateenkaariperheen. Valmista muita ammattilaisia kohtaamaan sateenkaariperhe, jotta perheen ei tarvitse raskaassa tilanteessa itse kouluttaa ammattilaisia.
- Sateenkaarevalla asiakkaalla voi olla haastavat suhteet lapsuudenperheeseen, jos omat vanhemmat tai muut sukulaiset eivät hyväksy sateenkaarevuutta. Huomioi, ettei vanhempi aina koe lapselleen turvalliseksi paikaksi omien vanhempiensa tai muiden sukulaistensa kotia.

VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA	SUOSI NÄITÄ
Pojat, tytöt	Nuoret, tyypit, porukka, sinä tai te siellä, etunimet.
Transpoika, transtyttö	Käytä sitä sukupuolinimikettä, jonka lapsi tai nuori kokee omakseen, esim. tyttö tai poika. Jos lapsen sukupuoli-identiteetti ei ole tiedossa, voit käyttää etunimeä tai viitata häneen sukupuolettamatta erikseen.
Homo, lesbo	Sateenkaareva, sateenkaariväki, sateenkaari-ihminen, sateenkaari-vanhempi.
Tyttöystävä, poikaystävä	Seurustelukumppani, tapailukumppani, kumppani.

ÄLÄ KÄYTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA	SUOSI NÄITÄ
Transseksuaali, T-sana*	Transsukupuolinen, transihminen, muunsukupuolinen, ei-binäärinen.
Sukupuolen vaihtaminen	Sukupuolen korjaaminen.

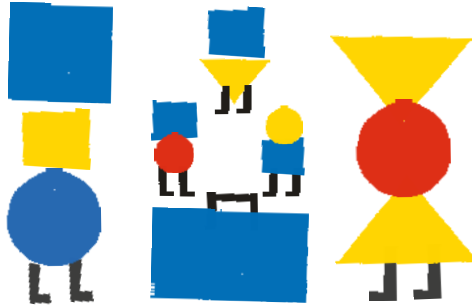
*T-sanalla tarkoitetaan sanaa "transu", joka on erittäin loukkaava ilmaisu trans-ihmiselle. Ole varovainen, jos käytät alkuperäistä sanaa esimerkkinsanaan, sillä osa sateenkaarivästä ei halua kuulla sanaa missään tilanteessa. Tästä syystä tämä teksti on väärinpäin.

Lisätietoa sateenkaariperheistä: www.sateenkaariperheet.fi

Lehtinen, Miia & Rossi, Maria (toim.): Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan. Luku 26, Sateenkaarinuoret esitutkinnassa: www.poliisi.fi/seksuaalirikokset

Tietoa sateenkaarinuorista Setan sivuilla: www.seta.fi/2021/05/26/miten-sateenkaarinuoret-nakyvat-poliisin-tyossa/

Koulutuksia sateenkaarinuorten kohtaamiseen: www.youtube.com/playlist?list=PLVpfzFDc4BUCXoZ-hnjec7YPnnVisuUli

Kahden kulttuurin perheet

Kahden kulttuurin perheessä vanhemmat ovat syntyneet keskenään eri maissa. Suomessa asuu lähes 83 000 kahden kulttuurin perhettä, joissa toinen puolisoista on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla.

Tämän lisäksi Suomessa asuu noin 10 000 kahden kulttuurin perhettä, joissa molemmat vanhemmat ovat

syntyneet ulkomailla, mutta keskenään eri maissa. Monet tämän osion sisällöistä ja vinkeistä pätevät myös muihin monikulttuurisiin perheisiin.

Näissä perheissä asuu lähes 110 000 alle 18-vuotiasta kahden kulttuurin lasta tai nuorta, joiden vanhemmat ovat syntyneet keskenään eri maissa. Täysi-ikäisistä ei ole tilastotietoa.

Kahden kulttuurin perheessä varttuneen identiteetti

Kahden kulttuurin perheessä kasvaneet lapset ja nuoret ovat yhteiskunnassa ja perheessään usein "ristiriitaisessa" asemassa. Suomessa syntyneet kahden kulttuurin lapset ovat suomalaisia – eivät maahanmuuttajataustaisia – vaikka heitä siksi saatetaan välillä virheellisesti kutsua.

Perheen sisällä voi yhdistyä monta kieltä, kulttuuria, uskontoa ja tapaa.

Yhteistä kieltä poliisin ja asiakkaan välille ei aina löydy, ja välillä tilanteiden selvittelyä tai poliisin ymmärtämistä voivat vaikeuttaa muut kulttuuriset erot tai vähemmistöstressi.

Lue myös Suomeen muuttaneen puolison hankaluuksista, jos hän kokee lähisuhdeväkivaltaa tai on osapuolena kärjistyneessä huoltajuuskiistassa (sivut 15–19).

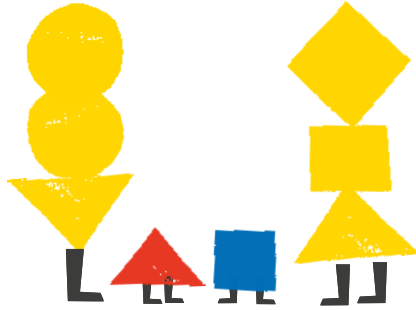
VINKKEJÄ KAKSIKULTTUURISEN JA -KIELISEN PERHEEN KOHTAAMISEEN:

- Mieti, miten puhut eri kulttuureista tai maahanmuutosta. Tiedosta ja työstä omia ennakkoluulojasi.
- Suomessa syntyneet kahden kulttuurin lapset ovat suomalaisia – eivät maahanmuuttajataustaisia.
- Älä epäröi kysyä, jos et ymmärrä. Suhtaudu kunnioittavasti ja avoimesti vastauksiin.
- Sillä, ketä katsot puhuessasi, on merkitystä. Suomessa syntynyt puoliso saattaa olla enemmän äänessä kuin Suomeen muuttanut. On luonnollista katsoa keskustelijaa, joka on enemmän äänessä, mutta samalla ulkomaalaistaustaiselle puolisolle voi tulla olo, ettei häntä oteta mukaan keskusteluun.
- Onko sinulla vaikeuksia puhua ja ääntää englantia tai muuta kieltä? Kerro, että et tarkoita mitään pahaa, jos käytät sanaa, joka ei sovi tilanteeseen. Ota palautetta vastaan.
- Joissain tilanteissa hitaasti puhuttu selkosuomi voi toimia yhteisenä kielenä. Vältä sitä, että Suomessa syntynyt puoliso tai lapset joutuvat kääntämään kaiken mitä sanot. Jos aihe on vaikea ja raskas, on kääntäminen myös hyvin raskasta suomea osaaville omaisille.
- Eri kulttuurissa viestitään eri tavoin. Jossain kulttuurissa esimerkiksi kovaan ääneen puhuminen on odotettua eikä se tarkoita, että puhuja on aggressiivinen. Se, ettei muualta Suomeen muuttanut ota katsekontaktia, ei myöskään aina tarkoita, että hän valehtelee.
- Vältä koskettamista. Jos asiakkaalla on aiempia kokemuksia väkivallasta tai traumatisoitumisesta, hän saattaa reagoida puolustautuvasti koskettamiseen.
- Poliisi edustaa kohtaamisessa auktoriteettia. Suomessa on korkea luottamus poliisiin, mutta näin ei ole kaikissa maissa. Jos Suomeen muuttanut ei luota sinuun, se ei ole henkilökohtaista, vaan saattaa johtua hänen aiemmista kokemuksistaan.
- Varmista, että kuulusteltavasi tuntee lainsäädännön ja omat oikeutensa. Muistuta, että asiakkaiden oikeuksia myös suojellaan Suomessa.

ÄLÄ KÄYTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA	SUOSI NÄITÄ
Värillinen	POC, BIPOC (black, indigenous and other people of colour), ruskea, valkoinen, musta.
Sana, johon viitataan käsitteellä "N-sana"	Älä käytä N-sanan alkuperäistä muotoa edes esimerkkinä, vaan puhu aina N-sanasta. Googlaa N-sana, jos et tiedä, mihin sanaan sillä viitataan.
Muut loukkaavat sanat eri maista tulevia kohtaan*	Jos asiakas on muuttanut Suomeen jostain maasta, voit puhua esimerkiksi indonesialaistaustaisesta. Jos et tiedä asiakkaan maata, voit puhua aasialaistaustaisesta.

*Loukkaavia sanoja muista maista tulevia kohtaan, ovat esimerkiksi ryssä, japsi, japski ja kintsu. Ole varovainen, jos käytät alkuperäistä sanaa esimerkiksi rissana. Tästä systä tämä teksti on väärinpäin.

Lisätietoa kahden kulttuurin perheistä: www.familiar.fi

Adoptioperheet

Suomessa elää tilastojen mukaan 30 000 adoptoitua, joista noin 5 000 on adoptoitu kansainvälisesti. Arvioiden mukaan kotimaan adoptoituja voi kuitenkin olla jopa 100 000.

Kansainvälisissä adoptioissa määrät vaihtelevat, mutta viime vuosina Suomeen on tullut kansainvälisen adoptioiden kautta vuosittain noin 50–80 lasta. Suomessa syntyneitä lapsia adoptoidaan tätä nykyä vuosittain 30–50.

Näitä tilanteita kutsutaan vieraslapsiadoptioiksi.

Kotimaan adoptiot ovat tyypillisimmin pikkulapsiadoptioita, jolloin lapsi annetaan adoptioon syntymän jälkeen vanhempien harkinta-ajan päätyttyä. Kotimaan adoptoidut tietävät yleensä olevansa adoptoituja. Vieraslapsiadoptioiden lisäksi Suomessa vahvistetaan perheen sisäisiä adoptioita sekä aikuisadoptioita.

Adoptoidun kohtaaminen

Ulkopuolisuuden tunne ja yksinäisyys ovat tutkimusten mukaan adoptoiduilla yleisempiä kuin muilla samanikäisillä. Adoptoidut voivat kokea kiusaamisen ja ryhmästä eristämisen taustan vuoksi vielä voimakkaammin kuin turvallisissa oloissa eläneet, sillä se aktivoi heidän aiemman hylkäämiskokemuksensa.

Jos lapsi on adoptoitu ulkomailta, saattaa hän myös kokea rasistisia asenteita tai muuta syrjintää, mikä tulee esille poliisin työssä. Vihapuhe tai muu syrjintä voi olla erittäin vahingol-

lista adoptoidulle, jolla on jo muutoin ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden kokemuksia.

Adoptoiduilla voi olla traumatausta, jota nuori oireilee erityisesti teini-iässä. Osa oireilusta saattaa olla ikätason kuuluvaa kapinointia, mutta joissain tilanteissa nuori voi myös ylittää tavallista enemmän rajoja: valehdella, manipuloida, varastella, olla itsetuhoisen tai ottaa hatkat. Adoptiovanhemmillä voi siis olla samanlaisia huolia nuoren kanssa kuin perhehoitajilla sijoitetun lapsen kanssa.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Kohtaa adoptoitu ainutlaatuisena yksilönä. Älä tee adoptiotaustasta numeroa.
- Jos asiakkaasi on adoptoitu ulkomailta, on hän identiteetiltään suomalainen ja kotoisin Suomesta.
- Muista vähemmistöstressi ja työstä omia ennakkoluulojasi.
- Kunnioita adoptioperheen sisäisiä perhesuhteita. Vaikka perheessä voi olla sekä biologisia että adoptoituja lapsia, on lopputuloksena aina omia lapsia, oikeita vanhempia ja oikeita sisarusia.

VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA

Ottolapsi

SUOSI NÄITÄ

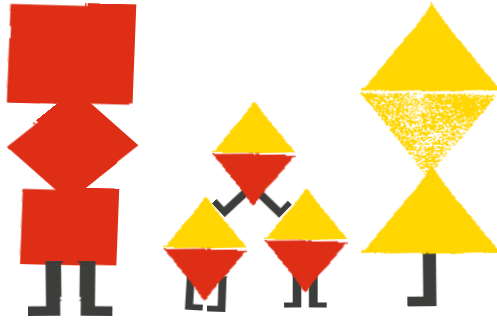
Adoptiolapsi tai -nuori, lapsi, nuori, aikuinen, Suomeen adoptoitu, adoptoitu

Lisätietoa adoptioperheistä: www.adoptioperheet.fi

Lisätietoa adoptiosta koulun ammattilaisille:

<https://www.adoptioperheet.fi/koulu/>

Monikkoperheet

Perheen toivoessa lasta, oletuksena on lähes aina yhden lapsen syntyminen kerrallaan. Kun lapsia tulee kerralla kaksi, kolme tai jopa neljä, vanhemmat ovat uuden tilanteen edessä, johon vähitellen sopeudutaan.

Kaksosia syntyy vuosittain noin 600–700 perheeseen, kolmosia noin 10–15 perheeseen, nelosia syntyy harvoin. Monikkoperheissä on usein myös muita, yksittäin syntyneitä lapsia.

Monikkovanhemmat kuvailevat useamman vauvan syntymän jälkeistä

arkeaan muun muassa varuillaan olona, mikä merkitsee jatkuvaa kuulolla oloa ja useamman vauvan tarpeisiin vastaamista. Tästä syystä monikkoperheessä tarvitaan useammin ulkopuolisia palveluja kuin monissa muissa perheissä.

Perheen taloudelliseen tilanteeseen kohdistuu usein paineita. Jokaiselle monikkolapselle on hankittava yhtä aikaa tarvikkeita, vaatteita ja harrastusvälineitä sen sijaan, että niitä voitaisiin kierrättää, kuten voidaan tehdä eri-ikäisten sisarusten kesken.

Kuka on kukin?

Poliisi saattaa kohdata tilanteen, jossa pitäisi tunnistaa, kuka on kukin monikkosisaruksista. Kolmasosa kaksosista on identtisiä ja muistuttavat toisiaan ulkonäöltään. Vanhemmat erottavat lapset yleensä hyvin toisistaan. Viime kädessä tunnistaminen voi myös tapahtua sormenjälkiä vertaamalla, sillä identtistenkin kaksosten sormenjäljet ovat erilaiset.

Myös kolmos- ja nelossisarukset voivat olla keskenään joko identtiset tai ei-identtiset. Osa heistä voi myös olla keskenään identtisiä ja osa ei-identtisiä.

Monikkosisarusten henkilöllisyyden varmistamiseen ja virallisten lupapapereiden käsittelyyn voi liittyä ongelmia, jos tietojärjestelmä ei tunnista tilannetta, jossa kaksi tai useampi sa-

man perheen lasta on syntynyt samana päivänä. Joskus monikkosisarusten nimet voivat myös olla samoin sointuvia, mikä voi aiheuttaa epäselvyyttä.

Tyypillisesti monikkosisaruksilla on sama syntymäpäivä, mutta he voivat myös olla keskenään eri päivinä, tai jopa eri vuosina, syntyneitä.

Kohtaa sisarukset yksilöinä

Monikkosisarukset saavat välillä stereotyyppistä kohtelua osakseen. Se voi tarkoittaa oletusta, että etenkin samannäköiset kaksoset ja kolmoset olisivat keskenään samanlaisia ja ajattelisivat samalla tavalla, mikä ei useinkaan pidä paikkaansa.

Joskus kaksosilla voi olla keskenään niin sanottu yksikköidentiteetti, jol-

loin he kokevat olevansa identiteetiltään yhtä. Tämä voi näkyä esimerkiksi siten, että he voivat kokea molempien erillisen poliisin haastattelun turhaksi, koska toinen voi edustaa molempia. Yksikköidentiteetti kaksosilla on kuitenkin äärimmäisen harvinainen.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Monikkoperheessä pikkulapsiarki voi olla raskasta, kun lapsia syntyy enemmän kuin yksi kerrallaan. Jos kohtaat perheen poliisitehtävässä, johon liittyy lähisuuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa, tee lastensuojeluilmoitus, mutta kerro perheelle samalla muista palveluista. Perhe voi saada esimerkiksi kotipalvelua arkea helpottamaan.
- Kohtaa monikkosisarukset yksilöinä ilman oletuksia.
- Pyydä tarvittaessa vanhemmilta apua monikkosisarusten tunnistamiseen tai vertaa sormenjälkiä.
- Anna palautetta poliisiorganisaatiossa, jos huomaat, ettei tietojärjestelmä osaa kohdata monikkosisaruksia jossain tilanteessa.

VÄLTÄ NÄITÄ KOHTAAMISISSA

Kaksoset, kolmoset, "pojat" tai "tytöt" samaa sukupuolta olevista kaksosista ja kolmosista

SUOSI NÄITÄ

Etunimet, yksilöi lapset

Lisätietoa monikkoperheistä: www.monikkoperheet.fi

Sivuilta löytyy useita maksuttomia oppaita, joista voi olla hyötyä poliisin työssä.

Läheisen kuoleman kohtanneet perheet

Suomessa kuolee joka vuosi 400–500 alaikäistä lasta, joista noin 100–150 syntyy kuolleena. Alle 30-vuotiaita nuoria aikuisia kuolee vuosittain noin 400.

Lapsikuolemaperheellä tarkoitetaan perhettä, joka on kohdannut lapsen, nuoren tai nuoren aikuisen kuoleman lapsen iästä tai kuolinsyyistä riippumatta. Myös perheet, joiden

lapsi syntyy kuolleena, ovat lapsikuolemaperheitä.

Leskiperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa perheen toinen vanhempi on kuollut. Noin 3 000 työikäistä avioliitossa elänyttä leskeytyy joka vuosi. Vähintään yhden vanhempansa menettää vuosittain noin 1 800 alaikäistä lasta. Avioliitosta tai seurustelusuhhteesta leskeytyneitä ei tilastoida.

Kriisissä tukeminen

Perheenjäsenen menettäminen on surevalle yleensä hyvin raskasta ja järkyttävää. Kriisissä olevan kohtaamista ei kannata pelätä. Alkuvaiheessa läsnäolo, tiedon välittäminen, kriisissä olevan perustarpeista huolehtiminen ja avun luokse ohjaaminen riittävät.

Lapsesta huolehtivien aikuisten voimavarat saattavat heikentyä kuoleman vuoksi. On tärkeää varmistaa, että perheen lapsi saa tukea, vaikka huoltajan voimavarat tai taloudelliset mahdollisuudet ovat vähissä.

Perheenjäsenen kuolema vaikuttaa myös lapsen tai nuoren kehitykseen. Lapsen tai nuoren oirehtiminen voi tulla esille muuttuneena käytöksenä ja käytöshäiriöinä, jotka tulevat vastaan poliisin työssä.

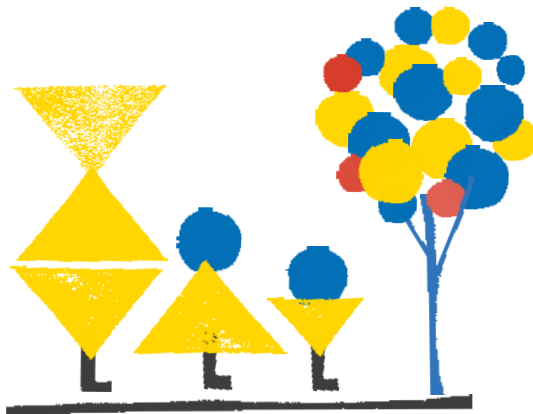
Kun lapsi kasvaa, läheisen kuolema nousee esiin uudelleen eri kehitysvaiheissa. Läheisen kuolema vaikuttaa lapsen hyvin pitkänkin ajan kuluttua kuolemasta, ja voi siksi tulla vastaan poliisin työssä myös myöhemmissä vaiheissa.

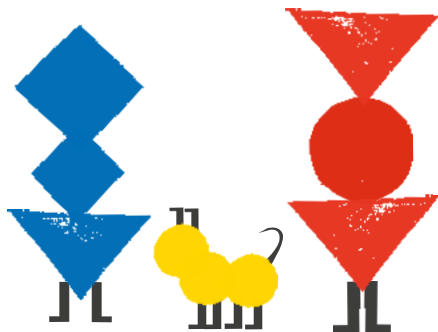
VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Kriisitilanteessa olevan kohtaamisessa riittää tiedon välittäminen, myötätunto, läsnäolo, perustarpeista huolehtiminen ja avun luokse ohjaaminen.
- Varmista, ettei perhe jää yksin kriisitilanteessa. Kysy lupa välittää perheen tiedot kriisitukea tarjoavalle taholle.
- Koko perhe – myös lapset ja nuoret – tarvitsevat tukea myös kriisitilanteen jälkeen. Ohjaa perhe palveluiden luokse, jos kohtaat työssäsi jonkun perheenjäsenen.
- Kerro kriisitilanteessa olevalle perheelle järjestöistä, jotka tarjoavat vertais-tukea läheisen kuoleman kohdanneille. Tieto on hyvä antaa myös kirjallisesti – esitteitä voi tilata järjestöiltä. Lapsen kuoleman kohdanneita tukee Käpy Lapsikuolemaperheet ry ja työikäisenä leskeytyneitä Nuoret Lesket ry. Jos kuolemaan liittyy rikos, ohjaa perhe Rikosuhripäivystykseen. Henkirikoksen uhrin läheisiä tukee Huoma – Henkirikoksen uhrien läheiset ry ja itsemurhan kautta läheisen menettäneitä Surunauha ry.
- Perheenjäsenen kuoleman kokenut perhe voi olla monimuotoinen myös muilla tavoin. Kunnioita jokaisen määritelmää omasta perheestä. Perheessä voi olla esimerkiksi uusperheen bonusvanhempi ja bonuslapsia tai perhe voi olla kumppanusperhe – muista kaikki vanhemmat ja sisarukset tilanteessa.

Lisätietoa Käpy Lapsikuolemaperheet ry:n toiminnasta: www.kapy.fi

Lisätietoa työikäisenä leskeytyneiden perheistä: www.nuoretlesket.fi

Lapsettomat ja tahatonta lapsettomuutta kokeneet

Tahaton lapsettomuus on Suomessa kokemuksena verrattain yleinen, se koskettaa yhtä viidestä hedelmällisessä iässä olevaa lasta toivovaa aikuista.

Suurimmalla osalla perheistä, jotka ovat lapsiperheellistyneet hedelmöityshoitojen avulla, on taustallaan tahattoman lapsettomuuden kokemus. Se tarkoittaa, että lasta on usein toivottu pitkään ja vanhemmuus on hyvin harkittua.

Tahaton lapsettomuus on kokemus, joka järkyttää elämää sen perusteita myöden. Moni tahatonta lapsettomuutta kokeva käy läpi kriisin ja kokee pitkäaikaisen surun. Lapsettomuuskriisi voi olla kriisi parisuhteelle, mikä saattaa laukaista toimimattomat käyttäytymismallit ristiriitatilanteessa. Ristiriidat voivat näkyä myös jollain tavalla poliisin työssä.

Lahjasolulapset asiakkaina

Suomessa vuosittain syntyvistä lapsista viisi prosenttia saa alkunsa hedelmöityshoidoilla ja näistä lapsista joka viides saa alkunsa lahjasoluhoidoilla. Lahjasoluhoidot ovat hedelmöityshoitoja, joissa käytetään perheen ulkopuolisen lahjoittajan sukusoluja: siittiöitä, munasoluja ja alkioita. Lapsia syntyy lahjasolujen avulla ydinperheisiin sekä sateenkaariperheiden ja itsellisten vanhempien perheisiin.

Poliisi saattaa kohdata työssään tilanteen, jossa asiakas ei tiedä lahjasolustaustastaan tai hän ei halua, muista tai jaksa puhua omasta tai lapsensa lahjasolustaustasta. Ole sensitiivinen ja kunnioita yksityisyyttä, jos se vain on mahdollista.

Lahjasolualkuisen lapsen geneeistä osa tai kaikki tulevat sukusolujen lahjoittajalta. Lapsella on täysi-ikäisenä mahdollisuus selvittää sukusolujen

lahjoittajan henkilöllisyys, mutta lahjoittajalla ei ole oikeuksia tai velvollisuuksia lapsen suhteen.

Sukusolun lahjoittaja on vain lahjoittaja, eikä siis vanhempi. Sama

tilanne on myös silloin, jos lapsen on synnyttänyt perheeseen sijaissynnyttäjä. Lapsen vanhemmat ovat ne, joiden luona lapsi on varttunut, eikä sijaissynnyttäjänä toiminut.

VINKKEJÄ KOHTAAMISEEN:

- Kohtaa sensitiivisesti ja myötätuntoisesti lapsettomuuskriisissä oleva. Älä vähättele lapsettomuuden surua. Kerro hänelle Simpukan toiminnasta ja mahdollisuuksista saada järjestön kautta vertaistukea ja ymmärrystä lapsettomuuskriisiin.
- Kun kohtaat eri tilanteissa asiakkaita, saatat kohdata tahatonta lapsettomuutta kokevan tai kokeneen. Kriisi voi nousta tilanteessa pintaan. Ole myötätuntoinen.
- Kohtaat myös asiakkaita, jotka eivät ole välttämättä biologista sukua omalle vanhemmalleen tai vanhemmilleen. Muista sensitiivisyys näissä tilanteissa ja se, että vanhemmat ovat ne aikuiset, joiden perheessä lapsi on varttunut – eivät lahjasolujen lahjoittajat tai lapsen sijaissynnyttänyt.

Lisätietoa tahattoman lapsettomuuden kokemuksesta:

www.simpukka.info

Lisätietoa perheistä, joissa on lahjasolualkuisia lapsia: www.helminauha.info

Tilaa painettuja oppaita ja koulutuksia

Jos haluat tietää lisää ja välittää tietoa kollegoillesi, voit tilata verkostoltamme maksutonta koulutusta monimuotoisten perheiden kohtaamisesta. Lähetämme myös postitse painettuja Monimuotoiset perheet poliisin työssä -oppaita. Oppaan verkkoversion ja muuta hyödyllistä tietoa löydät verkkosivuiltamme.

www.monimuotoisetperheet.fi

Koulutuksista ja painetuista oppaista voit ottaa yhteyttä osoitteeseen toimisto@monimuotoisetperheet.fi.

Työntekijöidemme yhteystiedot löydät täältä:
www.monimuotoisetperheet.fi/ota-yhteytta

Ota Monimuotoiset perheet -verkosto seurantaan X:ässä, Facebookissa, Instagramissa ja LinkedInissä!

X: @kaikkiperheet

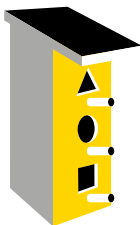
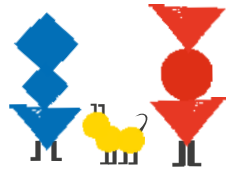
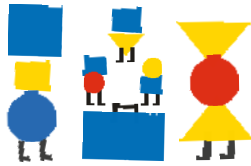
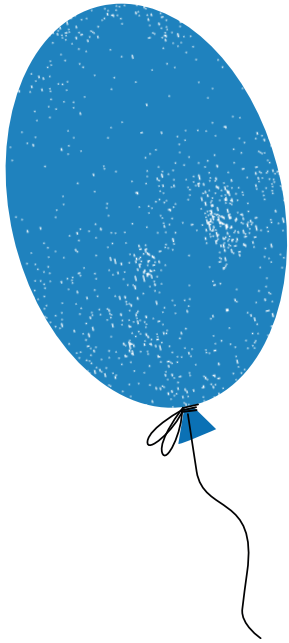
Facebook: @monimuotoisetperheet

Instagram: @kaikkiperheet

LinkedIn: www.linkedin.com/company/monimuotoiset-perheet-verkosto/

**MONI-
MUOTOISET
PERHEET**

Monimuotoiset perheet -verkosto

www.monimuotoisetperheet.fi

toimisto@monimuotoisetperheet.fi

@monimuotoisetperheet

@kaikkiperheet

@kaikkiperheet

Monimuotoiset perheet -verkosto